

Tamatigoorneq
ataavarli!

Længe leve
mangfoldigheden!

Nuallut takkuppog ... *qupp. 3*
Influenzaen er kommet... *side 3*

*Uma
amma
imarai*

Pitsaaliuinnermut immikkoortortaqarfik imaannaangitsoq *qupp. 8*
Forebyggelsescenter med krummer i *side 8*

Tappiorannartut uumapput... *qupp. 10*
Kolonierne lever... *side 12*

*Øvrige
indhold*

Kalaallit Nunaanni sakialluummik nappaateqarnek suliniuteqarnerlu *qupp. 13*
Tuberkulose i Grønland og TB-gruppens arbejde *side 14*

Nakorsaatilerisut atuartinneqartut *qupp. 15*
Apotekere på skolebænken *side 16*

Meeraaqqerisut Danmark-imi nuna tamakkerlugu ataatsimeersuaqataanerat *qupp. 18*
Sundhedsplejen til landskonference *side 19*

Pingaarnertitaq

Leder

Tamatigoorneq ataavarli!

Puilasumi maanna saqqummersumi sammisagut assigiingeqaat. Kigutilerisoq nunaqarfimmut suliaartortoq ilagisavarput, meeraaqqerisut ataatsimeersuarneranni peqataassaagut, PAARISA maanna Peqqissutsimut Pitsaaliuinnermullu Aqutsisoqarfiulersumut ilannguttoq, taamaammallu pinaveersartitsinermik suliniutit pillugit Peqqinnisaqarfimmik qanimut suleqateqalersussaq naapissavarput.

Pitsaasumik anguniagaqarluta assigiingissutsitta pinginnaassutsittalu atorluarneqarnerisigut assigiingissutsit aatsaat Peqqinnisaqarfimmut nukittoqutaasinnaapput. Peqqinnisaqarfiup kukkuneru amigaataalu tusagassiuutini akulikippallaamik qulequtsiunneqartarput.

Inatsisartuni ilaasortap Naaja H. Nathanielsen-ip Nakorsanut atuagassiami normumi kingullermi kaammattuu-taa aaqqissuisoqarfimmi maluginiarparput. Naaja-p Peqqinnisaqarfimmi pisut ajunngitsut qitiutinneqarneruleq-qullugit Peqqinnisaqarfik kajumissaarpar. Kajumissarut aaqqissuisoqarfiup tiguaa isumaqarpugullu Peqqinnisaqarfiup tamatigoortup neqeroorutigisinnaasaai Puilasup maanna saqqummersup takutikkaa.

Atuarluarisi!

Inussiarnersumik inuulluaqqusilluta
Aaqqissuisoqarfik

Længe leve mangfoldigheden!

I dette nummer af Puilasok kommer vi vidt omkring. Vi skal med tandlægen på bygdebesøg, til landsmøde med sundhedsplejerskerne, og så skal vi møde PAARISA, som nu er blevet en del af den nye Styrelse for Sundhed og Forebyggelse, og som derfor fremover vil indgå i et endnu tættere samarbejde med sundhedsvæsenet omkring det forebyggende arbejde.

Mangfoldigheden er sundhedsvæsenets styrke men kun, hvis vi formår at udnytte hinandens forskellighed og kompetencer til noget positivt. Alt for ofte handler overskrifterne i medierne om sundhedsvæsenets fejl og mangler.

Her på redaktionen har vi bidt mærke i medlem af Inatsisartut, Naaja H. Nathanielsens, opfordring i det seneste nummer af Nakorsanut. Naaja opfordrer sundhedsvæsenet til at blive bedre til at fokusere på og udbrede de positive historier, der hver dag finder sted i sundhedsvæsenet. Den opfordring har redaktionen taget til sig, og vi synes faktisk, at dette nummer af Puilasok viser en hel del om, hvad sundhedsvæsenet – i al sin mangfoldighed – har at byde på.

Atuarluarisi!

Med venlig hilsen
Redaktionen

*Juullisiorluarnissasinnik ukiortaamullu
iserluarnissasinnik tamassi kissaappassi!*

*Rigtig glædelig jul og godt nytår
til alle i sundhedsvæsenet!*

Puilasok No. 10 – 2009

Peqqinnisaqarfimmit Nutaarsiasst
Sundhedsvæsenets Nyhedsbrev

Naqiterisitsisoq / Udgiver

Peqqissutsimut Pitsaaliuinnermullu Aqutsisoqarfik &
Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik /
Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse & Departementet for Sundhed

Aaqqissuisut / Redaktion

Ea Cecilie Aidt – eaca@gh.gl
Frank Senderovitz – frse@peqqik.gl
Kent Kleinschmidt – ken@peqqik.gl
Janne Stenstrop – jast@peqqik.gl

Nutserisoq / Tolk : Kunuk Kristiansen

Assit / Billeder: Jørgen Ramstedt Jensen, Inge Mortensen,
Ea Cecilie Aidt, Klara Thorsen, Nuisi grafik

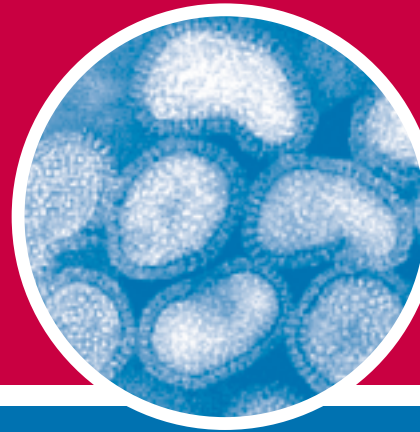
Ilusilersuisut / Opsætning: Nuisi grafik

Naqiterivik / Tryk: Nunatta Naqiterivia A/S

*Oqaatigerusutaqaruit, ilanngusserusukkuit, uparuaruaarusukkuit nersua-
laarerusukkui llunniit, aaqqissuisoqarfiup tusarfigerusoqaatit*

*Redaktionen hører gerne fra dig, hvis du har kommentarer, ris/ros eller
indlæg til næste udgave af Puilasok.*

Nualluut takkuppoq ... Influenzaen er kommet ...

Ilanngutassiisoq: Aaqqissuisoqarfik

Af Redaktionen

Novembarip 11-ani 2009 Kalaallit Nunaanni nualluummik A(H1N1)-imik tunillatsissimasoq siulleq nalunaarutigineqarpoq. Piffissap sivisuup ingerlanerani nualluummik A(H1N1)-imik nappaalasoqartarnissaa Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup naatsorsutigaa. Taamaammat Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup oqartussaasoqarfinnut, Peqqinnissaqarfimmut innuttaasunullu tamanut killiffik pillugu ilisimatissasaaq.

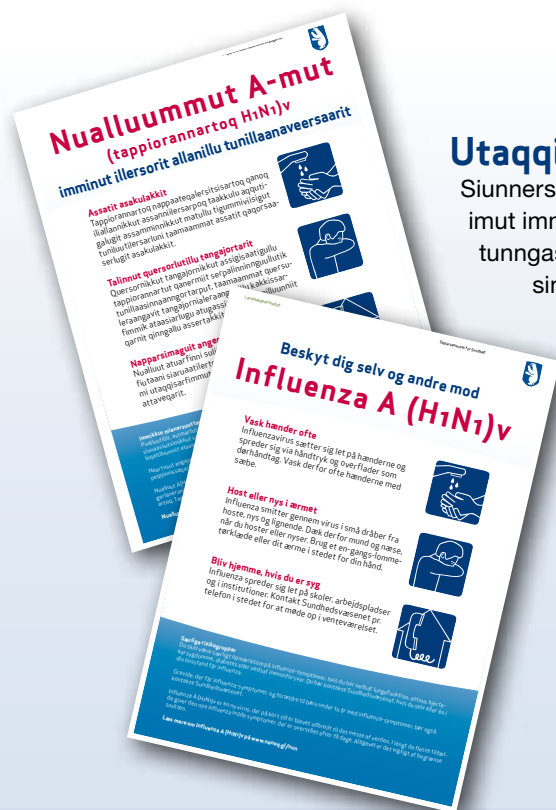
Nualluummut A(H1N1)-imut akiuussutissat siullit novembari qaammat tikippit nuallunnikkullu perululersinnaasut Peqqinnissaqarfimmi sulisut tunillatsinnissaminut qaninnerusut siullullugit akiuussutissiineq ingerlaannaq aallartinneqarpoq.

Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup nittartagaani www.nanoq.gl/nun nualluut pillugu paasissutissat kingulliit ilitsersuullu "Nunarsuaq tamakkerlugu nualluummut upalungaarsimanissamat pilersaarut" kiisalu "Nuna tamakkerlugu, siunertalimmik toqqammaviliussatullu aaliangersakkat naapertorlugit, peqqinnissakkut upalungaarsimanissamat iliuusissanik pilersarusiorneq", sukumiisu-mik peqqinnissaqarfiup iliuusissaanik imaqtartut pissarsi arisinnaavatit.

Den 11. november kom meddelelsen om det første tilfælde af Influenza A(H1N1) virus i Grønland. Landslægeembedet har meddelt, at der over en længere periode kan forventes flere epidemibølger af influenza A(H1N1). Derfor orienterer Landslægeembedet løbende de relevante myndigheder, sundhedsvæsenet og offentligheden om influenzasituationen.

Den første forsendelse af vaccine mod Influenza A(H1N1) ankom i november, og vaccination blev straks påbegyndt, i første omgang primært til risikopatienter og det sundhedspersonale som er mest udsat.

På Landslægeembedets hjemmeside www.nanoq.gl/nun kan du læse sidste nyt om influenzasituationen. Her finder du også vejledningen "Beredskab for pandemisk influenza. National strategi og rammer for planlægning af sundhedsberedskabet", som i detaljer fortæller, hvordan sundhedsvæsenet skal forholde sig i tilfælde af en pandemi.

Utaqqisarfimmut nivinnagassat

Siunnersuutininik pitsaasunik qanoq isionnikkut nualluummut A(H1N1)-imut imminut illersorsinnaanermik allanillu tunillaanaveersaarnissamat tunngasunik imalimmik, Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik Nunatsinnillu Nakorsaaneqarfik nivinnagassanik allagartaliortitsippit.

Allagartaq Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup nittartagaa www.nanoq.gl/nun imal. peqqinnissaqarfiup nittartagaa www.peqqik.gl aqutugalugit pissarsiarineqarsinnaavoq.

Plakat til venteværelserne

Departementet for Sundhed og Landslægeembedet har fået lavet en plakat med gode råd til, hvordan man beskytter sig selv og andre mod at blive smittet med influenza A (H1N1), som du selv kan printe ud og hænge op.

Plakaten kan hentes på Landslægeembedets hjemmeside www.nanoq.gl/nun eller på Sundhedsportalen www.peqqik.gl

Naalackersuisoqarfimmiit nutaarsiassat

*Ilanngutassiisut: paasisutissiisartog Ea Cecilie Aidt
peqqissaasutullu siunnersorti Julie Præst Wilche*

Departementschef-inngorlaaq qangali ilisarisimasaq

Oktobarip 1-ani 2009 Ann Birkekær Kjeldsen Peqqissut-simut Naalackersuisoqarfimmi departementschef-itut atorfinippoq. Ann-ip peqqinnissaqarfimmi aqutsisut qullersaattut atorfeqaraluarpoq atorfillu taanna 2010-p aallartisimalernerani inuttalerniarneqarpoq. Tamatuma pinissaata tungaanut Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqut-sisoqarfimmut tunngatillugu suliasat isumagaai. Anne-ip peqqinnissaqarfimmi sulisimanera Puilasog nr. 7 – 2009 mi atuarsinnaavat taannalu nittartakkami Peqqik.gl imi nutaarsiassani atuarsinnaavat.

Sulisoqarniarneq pillugu suligasuartitap qanormita ingerlava?

Suligasuartussat siuliani qinersereernermi Peqqinnissaqarfimmi sulisoqarniarneq pillugu Naalackersuisunut siunnersuuteqartussatut pilersinneqarput.

Aasaq manna qinersineq pissutaalluni suligasuartitap sulinissaanut piffissaliusaaq malinneqarsimangilaq. Suleqatigiissitali assigiinngitsut siunnersuutaat aallaavigalugit Peqqinnissaqarfiup iluani sulineq ingerlatiinnarneqarpoq.

Sulisoqarniarneq pillugu suligasuartitap suliaata naggaserneqarnissaa Peqqissutsimut Naalackersuisup toqqarsimavaa. Novembari qaammat Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfia killiffik pilersaarutillu pillugu ataatsimeeqatigineqarpoq.

Suligasuartitap inassuteqaataat Puilasup matuma saqqummernerata nalaani pissaaq.

Unammilligassaqarpoq – politikikkut tulleriiarinissaaq kissaataavoq

Oktobarip 10-ani 2009 Peqqissutsimut Naalackersuisoq Agathe Fontain peqqinnissakkut politikkeqarneq pillugu isumasioqatigiissitsivoq. Peqataasunut ilaapput Inatsisartut Peqqinnissaq pillugu ataatsimiititaliaa, Inatsisartunut Naalackersuisunullu ilaasortat, Naalackersuisoqarfimmi Peqqinnissaqarfimmilu sulisut, taamatuttaaq ilinniagaqassuseq tunngavigalu kattuffiit peqataatitaqarput.

Ilinniagaqassusertik aallaavigalugu Peqqinnissaqarfimmi unammilligassanik, ilaatigut aningaasaqarnikkut, sulisoqarnikkut, suliaritinnissamat utaqqisunut- inooriaat-simullu tunngasut Isumasioqatigiinnermi eqqartorneqarput. Unammilligassat politikikkut tulleriiarisariaqarnermik piumasaaqatitallit. Peqqinnissaqarfiup aqqissuuteqqinneqarnissaa saqqummiunneqarpoq, aqqissuuseqqinnissaq angusaqarfiulluassapat politikikkut illersorneqarnissaata pisariaqarnera Isumasioqatigiinnermi peqataasunit isumaqataaffigineqarpoq.

Isumasioqatiinneq pillugu nittartakkami Peqqik.gl-imi ”Ataatsimeersuarnerit isumasioqatigiinnerillu” iserfigalugu sukumiinerusumik paasisaqarsinnaavutit

Inatsisartut 2009-p ukiaanerani ataatsimiinneranni Peqqinnissaqarfimmut tunngasut sammisat arlaqarput

- Nuna tamakkerlugu kræfteqarneq pillugu iliuuseqarniarluni pilersaarusiornissamat siunnersuut
- Tarnimikkut nappaatillit pillugit paasititsiniaanissamik Naalackersuisut isumaannut atatillugu apeqquut.
- Imigassaq pillugu politikkeqarnerup sukateriffigineqarnissaa pillugu siunnersuummut apeqquut
- Meeqqat akiuussutissinneqartarnerannut ilanngullugu tingulluummut hepatitis B-mut akiuussutissiisalernissaq pillugu siunnersuut.
- Kræftimik nappaatillit nappaataasa paasineqarneraniit suliaritinnissaasa tungaannut utaqqisarnerup killilerneqarnissaanut siunnersuut.
- Tarnip pissusaanik immikkut ilisimasallit pillugit inatsisiliornissamat siunnersuut.

www.inatsisartut.gl-mi siunnersuutit ataasiakkaat pillugit sukumiinerusumik paasisaqarsinnaavutit.

På Inatsisartuts Efterårssamling 2009 handlede en række punkter om sundhedsområdet

- Forslag om at igangsætte arbejdet med en national kræftplan
- Spørgsmål om Naalackersuisuts holdning til at igangsætte en oplysningskampagne om, hvad det vil sige at være psykisk syg
- Forslag til debat om hvordan den eksisterende alkoholpolitik kan styrkes
- Forslag om at indføre vaccination mod hepatitis B i børnevaccinationsprogrammet
- Forslag om at indføre en maksimal ventetid fra konstatering af kræftsygdom til behandlingen går i gang
- Forslag om at udarbejde en psykologlov

Du kan læse mere om behandlingen af de enkelte punkter på www.inatsisartut.gl

Peqqissutsimut Naalakkersuisoq Agathe Fontain departementschef-ilu Ann Birkekær Kjeldsen assuuserlutik septembarip 25-ani 2009 Inatsisartut ukiaanerani ataatsimiinnissaasa ammarneqarnerani

Naalakkersuisoq for Sundhed, Agathe Fontain, og departementschef, Ann Birkekær Kjeldsen i deres stiveste puds ved Inatsisartuts åbning d. 25. september 2009

Nyt fra Departementet

Af informationsmedarbejder Ea Cecilie Aidt og sygeplejefaglig konsulent Julie Præst Wilche

Ny departementschef er en gammel kending

Den 1. oktober 2009 tiltrådte Ann Birkekær Kjeldsen stillingen som departementschef i Departementet for Sundhed. Anns gamle stilling som chefadministrator i sundhedsvæsenet søges besat i begyndelsen af 2010. Indtil da varetager Ann fortsat opgaver i Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse. Du kan læse mere om Ann og hendes karriere i sundhedsvæsenet i Puilasooq nr. 7, 2009, som du finder på Peqqik Intranet under Nyheder.

Hvordan mon det går med Task Force?

Task Force gruppen blev nedsat i sidste valgperiode for, at den kunne komme med forslag til Landsstyret om forbedringer af rekrutterings- og fastholdelsessituationen i sundhedsvæsenet.

På grund af sommerens valg har Task Force gruppens arbejde ikke fulgt den oprindelige tidsplan. Internt i sundhedsvæsenet har man dog valgt at fortsætte arbejdet på baggrund af input fra de forskellige arbejdsgrupper.

Naalakkersuisoq for Sundhed har valgt at afslutte arbejdet med Task Force. I november blev der afholdt et opfølgende møde med sundhedsledelsen, hvor status blev drøftet, og hvor planerne for det videre arbejde blev lagt.

Task Force gruppen forventes at have afleveret sine anbefalinger, når dette nummer af Puilasooq udkommer.

Udfordringer haves – politiske prioriteringer ønskes

Den 10. oktober var Naalakkersuisoq for Sundhed, Agathe Fontain, vært for et sundhedspolitisk seminar. Blandt deltagerne var: sundhedsudvalget, medlemmer af Inatsisartut og Naalakkersuisut, ansatte i Departementet for Sundhed og sundhedsvæsenet, ligesom de faglige organisationer var repræsenteret.

Ved seminaret stod en række fagfolk frem og fortalte om de udfordringer, sundhedsvæsenet står over for, blandt andet i forhold til økonomi, rekruttering og fastholdelse, ventelister og livsstilssygdomme. Udfordringer som kræver, at der bliver foretaget politiske prioriteringer. Den planlagte strukturreform blev fremlagt, og på seminaret var der bred enighed om, at politisk opbakning til strukturreformen er en forudsætning for dens succes.

Du kan læse mere om seminaret og hente indlæggen på Peqqik Intranet under menupunktet "Konferencer & seminarer".

Sillimagit !

Ilanngutassiisut:

*Ingerlatsinermi pisortaq Henrik Overvad
allaffissornermilu ikiortaa Vibeke Olsen*

Vær beredt !

*Af driftschef Henrik Overvad og
teknisk assistent Vibeke Olsen*

Suliffinni ikualattoqalissagaluarpat sarfaaruttoortoqasagaluarpalluunniit qanoq iliuseqarnissat ilisimaviuk?

Namminersorlutik Oqartussat aalajangiinerat naapertorlugu nunatsinni napparsimaveqarfiit tamarmik upalungaarsimanissamut pilersaarusiussapput. Pilersaaruteqarnikut napparsimaviit ataasiakkaat ajutoornerup kingorna nalinginnaasumik ingerlaqqissinnaanissamut piginnaasuseqarnertik qulakkiissavaat.

Namminersorlutik Oqartussat sillimmasiinermi siunnersortigisartik Willis napparsimavinni upalungaarsimanissamut pilersaarusiornissami suleqatissatut toqqarpaat.

Peqqinnissaqarfup nittartagaani upalungaarsimanissamut pilersaarutit

Dronning Ingrid-ip Napparsimavissuata sillimmasiinissamut siunnersuisarfik Willis peqatigalugu nuna tamakkerlugu napparsimavissuup upalungaarsimanissamut pilersaarutaa 2009-mi upernaakkut naammassivaat. Pilersaarutit Peqqinnissaqarfiup nittartagaani kalaallisut qallunaatullu atuarneqarsinnaapput, maannalu sinerissami napparsimaviit/peqqissaaviit tullinnguupput.

Ukiut 2-3 tulliuttut sillimmasiinissamut siunnersuisarfik Willis sinerissami napparsimaveqarfinnut upalungaarsimanissamut pilersaarusiornermi ikiortaasussanik angalatitaqassaaq. Ukioq manna Willis-ip Tasiilaq, Upernavik Qaanaarlugu angallavigereerpaat.

Upalungaarsimanissamut pilersaarutit tamarmik kalaallisut qallunaatullu suliarineri piareerpata peqqinnissaqarfiup nittartagaanut www.peqqik.gl takuneqarsinnaalissapput.

Immikkoortortani aqutsisut akisussaaffiat

Sulisut tamarmik upalungaarsimanissamut pilersaarutip imaanik sumiinneranillu ilisimatineqarnissaat Immikkoortortani aqutsisut akisussaaffigaat. Upalungaarsimanissamut pilersaarutip naqitanngorlugu immikkoortortami arajutsineqarsinnaangitsumut inissinneqarnissaa, ingerlatsinermi allatseqarfiup inassutigaa.

Sinerissami sumiiffiit ataasiakkaat Napparsimavissuarmilu immikkoortortat ukiumut ataasiarlutik upalungaarsimanissamut pilersaarut misissorlugulu nutartertassavaat. Ingerlatsinermit allatseqarfiup nutarterinissaq nalileraangat nalunaaruteqartassaaq.

Upalungaarsimanissamut pilersaarutit pillugit apequtissaqaruit naqjutissaqaruilluunniit, ingerlatsivimmi allaffissornermi ikiorti Vibeke Olsen attavigiuk uunga: VBKO@peqqik.gl imal. oqarasuaat 34 47 56,

Ved du, hvad du skal gøre, hvis der opstår brand eller strømsvigt på din arbejdsplads?

Grønlands Selvstyre har besluttet, at alle sygehuse i Grønland skal udarbejde beredskabsplaner. Planerne skal sikre, at det enkelte sygehus er rustet til at genoprette sin funktion, hvis der indtræffer en katastrofe eller et uheld.

Selvstyret har udpeget sin forsikringsrådgiver Willis til at hjælpe sygehusene med at udarbejde beredskabsplaner.

Beredskabsplaner på Peqqik Intranet

Dronning Ingrid's Hospital og Willis færdiggjorde beredskabsplanerne for landshospitalet i foråret 2009. Planerne er nu tilgængelige på Peqqik Intranet på grønlandsk og dansk, og hermed er turen kommet til kystsygehusene.

Igennem de næste 2-3 år skal Willis rundt på kysthospitalet og assistere ved oprettelsen af beredskabsplaner. I år har Willis besøgt Tasiilaq, Upernavik og Qaanaaq.

Alle beredskabsplaner bliver lagt ud på Peqqik Intranet, så snart teksten er klar på grønlandsk og dansk.

Afdelingsledernes ansvar

De enkelte afdelingsledere er ansvarlige for, at afdelingens personale bliver introduceret til beredskabsplanernes indhold og placering. Driftssekretariatet anbefaler, at beredskabsplanen er tilgængelig i papirformat et centralt sted i afdelingen.

De enkelte distrikter/områdeledelser skal gennemse og opdatere beredskabsplanerne en gang årligt. Driftssekretariatet udsender en meddelelse, når det er tid til at opdatere planerne.

Kontakt Vibeke Olsen, teknisk assistent i Driftssekretariatet på: VBKO@peqqik.gl eller telefon 34 47 56, hvis du har spørgsmål eller rettelser til beredskabsplanerne.

Upalungaarsimanissamut pilersaarutit sammineqartut

- Annaassiniarneq
- Ikuallattoorneq
- Innaallagissap qamittoornera
- Imaaruttoorneq
- Kiassaait qamittoornerat
- Ajunaarnersuaqarneq
- Akuutissanik aniatitsisoorneq
- Tappiorannartut

Upalungaarsimanissamut pilersaarutit peqqinnissaqarfiup nittartagaani atuakkit.

Beredskabsplanerne behandler følgende

- Evakuering
- Brand
- Strømsvigt
- Vandsvigt
- Varmesvigt
- Naturkatastrofe
- Kemikalier – Spild og udslip
- Mikroorganismer

Læs beredskabsplanerne på Peqqik Intranet

Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfianit

Nyt fra Sundhedsledelsen

Ilanngutassiisoq: Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfia

Af Sundhedsledelsen

Amerlanersassi ilisimariigaattut aqqissuussaaniikkut annertuumik allannguisoqarpoq. Oktobarip 1-ani 2009 Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfia, allaffissornikkut aqutsisoqarfik PAARISAlu, Naalakkersuisoqarfiup ataani Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfiup iluani pilersinneqarput.

Peqqinnissaqarfiup aqunneqarnera Naalakkersuisullu anguniagassatut suliniutissatullu siunniussaasa ilusilersornissaat, Aqutsisoqarfiup isumagissassaraa. Ineriartortitsineq, suliniutit ulluinnarni sulinermut ilaalernissaat, pinaveersaartitsineq inuunerissaanerlu pillugit Aqutsisoqarfik ataqatigiissaarisuussaaq.

Aaqqissuussaanerup titartarneragut peqqinnissaqarfiup ilusilersorneqarnera takuneqarsinnaavoq. Immikkoortut Aqutsisoqarfimmu ilaasut qasertumik qalipaateqarput.

Aqutsisoqarfimmu saaffiginniffissaq:

Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfik, Postboks 1001, 3900 Nuuk, Oqarasuaat: +299 34 43 00 e-mail: ppn@peqqik.gl

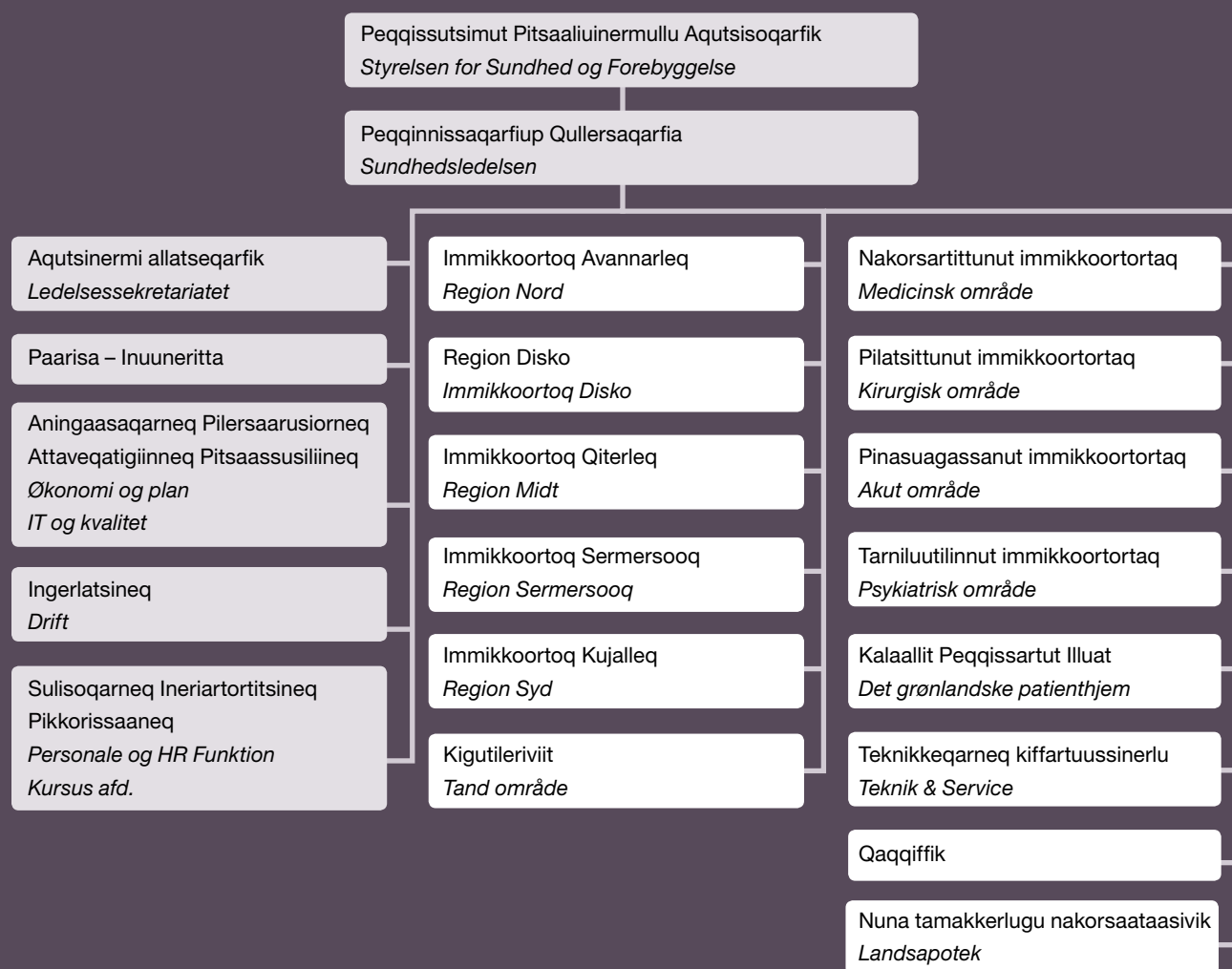
Som mange af jer nok er opmærksomme på, er der sket en større organisationsændring. Den 1. oktober 2009 blev Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse oprettet under Departementet for Sundhed. Styrelsen består af den nuværende sundhedsledelse med tilhørende administration og PAARISA.

Styrelsen varetager den overordnede administration af sundhedsvæsenet og udformer strategier til opfyldelse af Naalakkersuisuts målsætninger på sundhedsområdet. Styrelsen udvikler, implementerer og koordinerer den forebyggende og sundhedsfremmende indsats.

Organisationsdiagrammet viser opbygningen af sundhedsvæsenet. De enheder der hører til Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse er markeret med gråt.

Henvendelser til styrelsen fremsendes til:

Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse, Postboks 1001, 3900 Nuuk, Tlf: +299 34 43 00, e-mail: ppn@peqqik.gl

Pitsaaliuinnermut immikkoortortaarfik imaannaanngitsoq

Ilanngutassiisoq: PAARISA

Hans Egede-p aqquataani nr. 5-imi qanga iffiorfiusimasumi iffioertueruppoq. Ullumikkut Nuutoqqami illutoqat ilaat nuannersoq PAARISA-p suliffigaa. Suliat peqqissuunisamat pitsaaliuinnermullu suliniuteqarnermik aalaavillit, aqutsisut susassaarfii assigiinngitsut peqqissuunisamat suliniutaannik PARISA ataqatigiissaarisuuvoq.

PAARISA-p siunertaa suliassaalu innutaasut peqqissuunissaat pillugu suliniummi Inuunerittami Naalakkersuisullu politikikkut tullerriaarinermi salliutitaannit aalajangersagaapput, tamannalu inooriaatsip nappaateqalersisarnarata pitsaaliornissaa tunaartarlugu, PAARISA-p Peqqinnissaqarfik suleqatigaa. PAARISA-kkormiut innutaasut ilisimasaqarnerulernissaat taamaasillutillu iliuuseqarnerulersinnaanerit, peqqissutsimut tunngatillugu ajornartorsiutit pillugit isummat ileqqullu assigiinngitsut pillugit oqallitsilernermit pilersitsisinnaaneq, PAARISA-p anguniagaraattaq. PAARISA ilaatigut innutaasut qanimit oqaloqatigalugit inuunerissaavinnik pilersitsinissaq pissanganartoq suleqataaffigaa.

PAARISA arlalinnik suleqataaffeqarpoq, ilaatigut kommuneni pitsaaliuinnermut suliniuteqarnerup peqataaffigineratigut. Illoqarfiit tamangajammik pinaveersaartitsinnermut siunnersorteqarput ukiullu tamaasa pinaveersaartitsinnermi inuunerissuuniarnermilu iliuusissanik sumiiffinni pinaveersaartitsinnermut ataatsimiititaliat nalunaarusiortarput. PAARISA inuussutissat,- imigassaq ikiaroorartorlu

pillugit siunnersuisoqatigiinnut allatseqarfiuvoq taakkulu Peqqissutsimut Naalakkersuisumut Agathe Fontain-imut siunnersuisartuutitaapput.

PAARISA-p, inuussutissat pillugit siunnersuisoqatigiit innutaasullu peqqissuunissaat pillugu suliniutip Inuunerit-tap suleqatigiissutigaa sammisaq: "Nerisat peqqinnerlu". PAARISA-p aamma suleqatigaa Nuup nakorsiartarfiani sukkorneq pillugu suliniaqatigiit.

Inuusuttunut atuagassiaq INUK ilaqutariinnullu atuagassiaq SILA ukiut tamaasa ikinnerpaamik 2-riarlutik saqqummertarput, taakku saniatigut quppersakkat DVD-t nittartakkamilu paasissutissat assigiinngitsut pissarsiari-neqarsinnaapput.

Innuttaasut akornanni sulinerup, paasissutissiisarne-rup siunnersuisoqatigiit pisortaarfii assigiinngitsut suleqatiginerisa saniatigut, nuna tamakkerlu ilinniarsima-sumik sulisoqartitanik 2-nik oqarasuaatikkut siunnersui-sarfeqarpoq.

Hans Egede-p aqquataani nr 5-mi pujoorfik iffiornerup pujoortitaanik pujorunnaarsimagaluaq, imaanngilaq naju-gaq taanna pisoqarfiunngitsoq. PAARISA pissanganartu-nik naleqquttunillu suliassaqartuarpoq PAARISA-llu suliniutaanut nalinginnaasunut immikkuullarissunulluunniit soqutiginnillutik paasisaqarusuttut kikkulluunniit tikillu-aqqusaapput. Iffiorfitoq pularuk PAARISA-llu suliniutaasa pissanganartut arlaannik oqattaarsigit.

Forebyggelsescenter med krummer i

Af PAARISA

Der bages ikke længere i det gamle bageri på Hans Egedesvej 5. I dag danner den herlige gamle kolonibygning rammen om PAARISAs arbejde. Et arbejde der tager sit udgangspunkt i varetagelsen af sundhedsfremmende og forebyggende indsatser og koordinering af centrale og tværsektorielle sundhedsfremmende aktiviteter.

PAARISAs formål og opgaver er fastlagt i Folkesundhedsprogrammet Inuuneritta og Naalakkersuisuts politiske prioriteringer, hvilket betyder at PAARISA målrettet samarbejder med sundhedsvæsenet om at forebygge livsstilssygdomme. PAARISA-teamet arbejder for at give befolkningen en større viden og dermed også en større handlingskompetence på området, ligesom PAARISA sigter mod at skabe debat om holdninger og normer omkring sundhedsmæssige problemstillinger. Blandt andet indgår PAARISA i det spændende arbejde om oprettelse af livsstilsværksteder, hvor man arbejder på at få en tættere dialog med befolkningen i lokalsamfundene.

PAARISA indgår i adskillige samarbejder. Deriblandt et kommunalt samarbejde omkring forebyggelse. Der er ansat forebyggelseskonsulenter i hovedparten af byerne, og der udarbejdes årlige handlingsplaner for forebyggelse og sundhedsfremme af de lokale forebyggelsesudvalg i hver by. PAARISA er sekretariat for Ernæringsrådet og Alkohol- og Narkotikarådet, der fungerer

som rådgivende organer for Naalakkersuisoq for Sundhed, Agathe Fontain.

PAARISA, Ernæringsrådet og Folkesundhedsprogrammet Inuuneritta samarbejder omkring temaet: "Kost og Sundhed". PAARISA samarbejder også med Diabetes Gruppen, som er tilknyttet Lægeklinikken i Nuuk.

Ungdomsmagasinet INUK og familiemagasinet SILA udkommer begge minimum to gange om året, og centeret udsender løbende informationsmateriale i form af pjecer og DVD'er, og desuden kan der findes informationer på PAARISAs forskellige hjemmesider.

Ud over arbejdet blandt borgerne, kommunikationsopgaverne og samarbejdet med diverse råd og instanser forestår PAARISA to landsdækkende telefonrådgivninger, som er bemandet med professionelle rådgivere.

Selvom brødbagning ikke længere giver røg op ad skorstenen på Hans Egedesvej 5, betyder det ikke, at der ikke sker noget på adressen. PAARISA har mange spændende og vedkommende aktiviteter, og byder velkommen til alle der er interesserede i generel information om centerets arbejde, eller som er interesserede i et møde omkring et konkret projekt. Så kig forbi det gamle bageri og få en smagsprøve på nogle af de spændende aktiviteter, som PAARISA har gang i.

PAARISA pillugu nalinginnaasumik paasissutissat nittartakkami www.paarisa.gl. pissarsiarineqarsinnaapput. Inuusuttunut atua-gassiaq INUK nittartagaqarpoq uani: www.inuk.paarisa.gl peq-qissuunissarlu pillugu atua-gassiaq SILA nittartakkami www.sila.paarisa.gl. pissarsiarineqarsinnaalluni. Atoqatigiinneq pillugu paasissutissanut usuullu puuinik inniminniinermut aqutissaavoq nittartagaq: www.iggu.gl

Generel information om PAARISA kan hentes på www.paarisa.gl. Ungdomsmagasinet INUK har hjemmesiden www.inuk.paarisa.gl og sundhedsmagasinet SILA www.sila.paarisa.gl. Om sexliv og for bestilling af kondomer www.iggu.gl

Imminut ilisaritinnani PAARISAP oqarasuaatikku siunnersuisuisarfiinut marluusunut sianertoqarsinnaavoq. Meeqqanut inuusuttunullu oqarasuaat 134 ullut tamaasa nal. 19.00-imiit 22.00-ip tungaanut ammasarpoq, Attavillu ataasinngornermi pingasunngornermilu nal. 19.00-imiit 22.00-imut ammasarluni.

Der kan ringes anonymt til PAARISAs to rådgivningstelefoner. Børne- og Ungetelefonen 134 er åben alle dage i tidsrummet 19-21, og Attavik er åben mandage og onsdage i tidsrummet 19-22.

Innuttaasut peqqissuunissaat pillugu suliniut Inuuneritta

Innuttaasut peqqissuunissaat pillugu suliniut Inuuneritta Naalakkersuisut 2007-imiit 2012-ip tungaanut siunniussaannik anguniak-katullu suliniutaannik imalik, PAARISA-p suliniutaanut qtiulluni inis-simavoq.

Innuttaasut peqqissuunissaat tassaavoq inuk ataatsimut isigalugu timikkut tarnikkut peqqissuseq, inooriaaseq, anersaakkullu sanngisuujuneq ilanngullugit eqqarsarneq. Nappaatinik pinaveersaartitsinermi, Peqqinnissaqarfimiinnaangitsoq inuiaqatigiinnili susassaarfii immikkoortut tamarmik peqataanissaat, Inuunerittamik suliniuteqarnikkut qulakkeerneqassaaq.

Inuunerittami makku iliuseqarfiginiarneqarput:

- Imigassaq ikiaroorntorlu
- Annersaasarneq, pinngitsaaliilluni atoqateqartarneq atorerluisarnerlu
- Imminortarneq
- Nerisat timigissarnerlu
- Atoqatigiinneq
- Pujortartarneq
- Meeqqat inuusuttullu
- Utoqqaat
- Kigutigissaaneq

Sumiiffinni ataasiakkaani pinaveersaartitsinermik peqqissuunissamillu Inuunerittap anguniakkatut siunniussaanut naapertuuttunik suliniutilinnut ukiumut marloriarluni Inuunerittap ataani aningaasaateqarfik aningaasaliisuteqartarpoq.

Inuuneritta pillugu annertunerusumik paasisaqarsinnaavutit PAARISAP nittartagaa www.paarisa.gl peqqinnissaqarfiullu nittartagaa www.peqqik.gl aqutigalugit.

Folkesundhedsprogrammet Inuuneritta

Omdrejningspunktet i PAARISAs arbejde er Folkesundhedsprogrammet Inuuneritta, som indeholder Naalakkersuisuts strategier og målsætninger for folkesundheden i perioden 2007-2012. Folkesundhed handler om det hele menneske, hvor både fysisk og psykisk sundhed, levemåder og åndelig styrke samtænkes. Inuuneritta skal sikre, at arbejdet med at forebygge sygdomme foregår i alle samfundets sektorer og ikke kun som en opgave for sundhedsvæsenet.

Inuuneritta har følgende indsatsområder:

- Alkohol & hash
- Vold, voldtægter og seksuelle overgreb
- Selvmord
- Kost & fysisk aktivitet
- Sexliv
- Rygning
- Børn og Unge
- Ældre
- Tandplejen

Under Inuuneritta findes Inuuneritta Puljen, som har til formål at yde støtte til forebyggende og sundhedsfremmende lokale initiativer med udgangspunkt i Inuuneritta's målsætninger. Der er uddeling fra puljen to gange om året.

Du kan læse mere om Inuuneritta på PAARISAs hjemmeside www.paarisa.gl og Sundhedsportalen www.peqqik.gl

Tappiorannartut uumapput...

*Ilanngutassiisoq:
Kigutit nakorsaasa qullersaat
Jørgen Ramstedt Jensen*

Naamik taakkuunngitsut...

qanermili tappiorannartut seernaliortut eqimattakkuutaat amerlalluinnarlutik akornusersorneqaratillu tunumi kigutit sikassaataani siaruaakkiartortut

Inuit kigutaasa sikassaataat tassaavoq inuup sananeqaa-taasa manngernersaat, sukkutorpallaarnerup kingunerisaanik tappiorannartut piliaannik seernamik saassunneqaqattaarnerqanermigut aajartulersartuq.

Tappiorannartut qanoq iliuseqarfiginarneqanngikaangata ajutoorneq pilersarpoq.

Uagut tassaasugut kigutilerisoq ikiortillu marluk 2009-mi qaammat februaari qiteqquttoq atortussagut 200-kg-nik oqimaassusillit nassarlugit Air Greenland-ip timmisartuaraa Bell 212 Tasiilamiit ilaaffigalugu Kuummiut Peqqissaasoqarfianukarluta minutsit 15-it atorlugit persersukasik ajunngitsumik nunnippugut.

Peqqissaasoqarfik immikkut kigutileriveqarpoq. Nutaaliaasumik kigutileritittussat issiaveqarput sikaaveqarluni il.il. Kigutilerinermut atortut angallattakkat nassatagut tassaapput milluaat atortorissaarutit ataatsimoortut qillerut atortussallu assigiinngitsorpasut kigutininu ilaartuutissat il.il. taamaasilluta kigutileritinnerit sulluunniit suliarisinnaanngorlugit.

Nunaqarfiup meerartaai salliunniarneqarput. Meeqqat 88-it misissortillutillu kigutileritissapput. Kigutit nappaa-taasa atugaanerat OCR-imut immersugassanut nalunaar-sorneqassapput taamaasillutillu nuna tamakkerlugu paa-sissutissanut katersanut ilanngutissallutik, kigutigissuunissaq anguniarlugu suliniuteqarnermut tunngavileeqa-taassallutik. Ulloq siulleq puuaanitsinni niviarsiaqqat atuartut soqutiginnittut marluk takkuppuput taakkulu siul-lersaallutik kigutileritippuput.

Aqaguani ullaap tungaa atuarfimmi atuartunut ilisari-tippugut kigutigissarnermillu ilitsersuilluta. Teknikkikkut atortorissaarutit nutaalit tamatumani iluaqutigaaqut qa-rasaasiakkut nassatatsigut siuliini nunaqarfinnut

angalasarnitsinni kigutit qanoq issusaasa assinginik taku-titsisinnaagatta. Atuarnerup nalaani atuartut meeqqallu minnerit kigutileritippuput amerlanerit kiguserisuullutik. Ualiklut pingasuniit unnukkut arfineq pingasut tungaan-ut inersimasut imaaginnavillutik takkussuuppuput.

Meeraaqqani atuartunilu kigutillunneq imaannaanngilaq. Meeqqani minnerni akulikippallaamik Dormicum-imik erluisigut mangussivigalugit eqqissisaasernerisigut ikkiisigullu qerititsinikkut kigutaarsineq kisimi periarfissaalersarmat, kigutit immuttuutit arlallit peerne-qartariaqartarput. Kigutit taakku pissusissaatut taarser-neqarnissamik tungaanut ukiuni 8-ni atasussaagaluarpuput. Tamanna kigutitaassat inissaaleqinerujussuannik kigutillu peqqissut ataavartussat annaaneqarnerannik kinguneqar-tarpoq. Pissutsit taama ilungersunartigitillugit meeqqat mikisut kigutit nakorsaaliarnissamut qunusorujussuan-ngortarnerat tupinnanngilaq.

Ullut 10 sullivigisatta ingerlaneranni nalunaarsukkata ilaannik taasissagutta 254-it nakorsiaritippagut, kigutit 221-it ilaartorpagut, 116-it lak-imik tanillugit, kigutaarsinerit 117-it, Dormicum-ilu atorlugu 13-it kigutileritippuput.

Nakorsiarititsinerimi eqqortumik kigutit salinnissaannik ilitsersuivugut.

Atuartut 88-iusut tamarmik misissortippuput taakku-nanngalu 55-it naammassineqarlutik. Atuartut sinneri tul-liani juuni qaammat takkuteqqikkutta naammassineqas-sappuput. Niviarsiaqataaseq 13-inik ukiulik putoqanngi-vissunik kigutilik kiisisarneralu ajunngilluinnartoq naam-mattooratsigu nuannaarutigalugu oqaatigissavarput.

Nunaqarfimmut angalanitsinni nuannaarutigalugu maluginiagarput alla tassaavoq meeqqat inequnartut nu-annaartullu kigutilerivimmi ilaatigut imaannaanngitsumik suliaritikkaluarlutik kigutilerisut ikinngutitut ajunngitsutut isigimmatsigit.

Qulaani pisut taakkartoreerlugit Tasiilami inersimasut akornanni kigutigissutsip assigiinngissuteqangaatsiarnera paasinarpoq, innuttaasut ilarpassuisa namminneq kigutitit attappaat paarinissaallu soqutigalugit.

Meeqqanut minnernut tunngatillugu ulluinnarni aanakkuisa akisussaasuugajunnerat ajornartorsiuataavoq. Aanakkut kigutigissarnermik ileqquliussaqaarsimannigillat taamaammallu kinguaanut ingerlatitseqqissinnaanatik.

Kuummiormiu pinnersoq
Skønheden fra Kuummiut

Kuummiuni ikinngutitsialaat
Gode venner i Kuummiut

Sisamaannarnik ukiulik
(nalinginnaasumik 12-it inorlugit ukiulinnut inertequtaavoq)
Bare 4 år (normalt forbudt for børn under 12)

Kigutit inisisimani eqqartussanngilagut
Tandstilling taler vi ikke om

Inuussutissani pilersuineq kitaani illoqarfinnut anginnernut naleqqiullugu ajorneroqaaq, qaammatini 8-ni umiarsuarmik pajuttaammik tikinneqarsimanginneq nioq-qutissaqarnikkut ilungersunartumik inissimatitsivoq. Taamaattorli mamakujit sodavanda-it, sikut alallu suk-kullit sivisuumik piusinnaasartut ilisivinni takussaajuarput. Umiarsuaq tikissimatsiaannartoq paarnat naatitallu allat ingerlaannaq nungunneqartarput, qaammatilu tulliuuttut 8-at umiarsuaqanginnerani ilaqutariit meerartallit iibilinik appelsiinanik bananinillu pisinissaminnut akissaat kille-qarpoq (timmisartukkut Island-imit tikisitat) ataaseq 10-12 koruunik akilik. Kalaalimernit kigutilunnangillat akisup-pulli pissarsiarisineqartuaannarsinnaanatillu.

Kigutiginnerulernissaq anguneqassappat inuit ataa-siakkaat inuunertik tamaat kigutimik piginnarnissaannik kissaateqassapput tamatumalu anguniarnissaanut peruis-sissat ilisimasariaqarpaat. Tamatumunnga akornutaasin-naasut amerlaqaat ileqqut, kulturi qaammaasimasaqar-nerlu pingaaruteqarnerpaat ilagaat. Kalaallit Nunaat nam-minersortoq inuttut nammineq imminut aqussinnaalernik-kut peqqinnerulernissamik paasinnilersinnaanermut am-maassisuusinnaavoq.

Kolonierne lever...

Af chefdistriktstandlæge
Jørgen Ramstedt Jensen

**Nej ikke den slags...
men kolonierne af syreproducerende mundhulebakterier, som i hobetal uforstyrret breder sig over de østgrønlandske emaljeoverflader**

Human tandemalje, det hårdeste væv i den menneskelige organisme, giver hurtigt op overfor de alt for hyppige massive syreangreb, som følger af bakteriernes evne til at omsætte de jævnlige tilskud af hurtige, let nedbrydelige sukkerstoffer. Katastrofen indtræder, når ingen tager initiativ til at gribe ind overfor mikroberne.

Vi, én tandlæge og to medhjælpere, ankom medio februar 2009 til Kuummiut Sygeplejestation, med ca. 200 kg tandlægeudstyr båret frem af Air Greenlands Bell 212 fra Tasiilaq, en tur på ca. 15 min, og landede sikkert gennem en tæt snebyge.

Sygeplejestationen har sit eget rum til tandlægebesøgene. Her er moderne tandlægestol, skabsfaciliteter osv. Vi medbringer transportabelt tandlægeudstyr i form af sug og unit med roterende instrumenter, kompressor, samt en ustyrlig masse hjælpemidler, fyldningsmaterialer osv. Så stort set al forekommende tandbehandling kan foretages.

Bygdens skolebørn prioriteres højest. Der er 88 børn, som skal undersøges og behandles. Registrering af tandsygdommens forekomst noteres på de såkaldte OCR-blanketter og indgår dermed i den samlede landsstatistik, som danner grundlag for Cariesstrategi Grønland. Allerede mens vi pakker ud den første dag, kommer 2 interesserede store skolepiger, og de bliver de første patienter.

Næste formiddag besøger vi skolen til introduktion af os selv samt undervisning i tandbørstning. Her kommer den moderne teknologi os til gavn, idet der på den medbragte computer kan vises billeder af tandsituationen fra tidligere bygdebesøg andet sted i distriktet. Skoletiden udnyttes til behandling af skolebørnene og småbørn, der for de flestes vedkommende er smertepatienter. Fra kl. 15-20 tilsættes voksne, som melder sig i en lind strøm.

Tandsygdomsforekomsten hos både småbørn og skolebørn er alvorlig. For småbørnenes vedkommende er eneste

behandling alt for ofte x antal ml. Dormicum op i den ene ende, injektionssprøjte og ekstraktionstang ind i den anden ende, og ud kommer y antal primære tænder. Tænder der ofte skulle have siddet endnu 8 år i munden for at sikre et harmonisk tandskifte. Dette bevirker voldsomme pladsproblemer i det blivende tandsæt, som igen medfører tab af ellers sunde blivende tænder.

Er der noget at sige til, at der under disse alt for barske betingelser for småbørnene er ganske gode muligheder for at udvikle en massiv tandlægeangst!

I løbet af de 10 arbejdsdage havde vi 254 konsultationer, 221 fyldninger, 116 lakeringer, 117 tandudtrækninger, 13 behandlinger med Dormicum støtte, for blot at nævne nogle af tallene.

I forbindelse med konsultationerne gives individuelle instruktioner i korrekt tandbørstning.

Af de 88 skolebørn blev alle undersøgt, heraf 55 færdigbehandlet. De sidste skolebørn er færdigbehandlet ved et opfølgende besøg i juni måned. Det kan med glæde konstateres, at der var én 13 årig pige med fuldstændigt cariesfrit tandsæt, samt herudover perfekt sammenbid.

En anden glædelig konstatering af bygdebesøget er kontakten til alle de søde og glade børn, der til trods for den ofte omfattende behandling, de gennemgår i tandlægestolen efterfølgende opfatter tandlægeteamet som deres gode venner.

Når ovenstående er sagt, må det konstateres, at der i Tasiilaq er endog meget stor spredning på tandsundheds-situationen blandt voksenbefolkningen, idet en ganske stor del af befolkningen har egne tænder og interesse i at vedligeholde dem.

Problemet med småbørnene er, at det ofte er bedste-forældre, der har det daglige ansvar for børnene. Bedste-forældre som ikke selv har tradition for tandpleje, og som derfor ikke er i stand til at viderebringe en sådan til den unge generation.

Forsynings-situationen af fødevarer er sammenlignet med de store byer på Vestkysten meget dårlig, 8 måneder uden atlantskib sætter sit præg på varesortimentet. Der er dog undtagelser, slik, sodavand, is, og andre sukkerholdige produkter har lang holdbarhed, så disse ting findes altid på hylderne. Frugt og grønt sælges hurtigt ud efter skibsanløb, og i de 8 måneder om året uden skib er der grænser for børnefamiliernes økonomiske evner til at købe æbler, appelsiner eller bananer (indfløjet fra Island) til en stk. pris af 10-12 kr. Grønlandsk proviant giver ikke caries i tænderne, men er dyr og uregelmæssigt tilgængelig.

En forbedring af tandsundheden fordrer først og fremmest et ønske hos den enkelte om at bevare sine tænder livet igennem samt en viden om, hvordan dette mål bedst opnås. Forhindringer for dette er der mange af, men tradition, kultur, og viden er nogle af nøglebegreberne. Et Grønland med politisk Selvstyre åbner måske op for bevidstheden om, at Selvstyre på det personlige plan også er vejen frem for forbedringer for egen sundhed.

"Eqqarsaatigjisaan-
narpara kiguteqarani
inuuneq inuttut
inuunerusoq eqqortoq"

"Jeg tænker tit på,
at et liv uden tænder
er et rigtigt menneskeliv"

Kalaallit Nunaanni sakialluummik nappaateqarneq suliniuteqarnerlu

Ilanngutassiisoq: Suliniaqatigiit sinnerlugit nuna tamakkerlugu TB-mut immikkut ilisimasalittut peqqissaasoq, Thomas Rendal

Ukiuni kingullerni 5-ni Kalaallit Nunaanni inuit 100.000-iugaangata sakialluuteqartut 130-iusarput. Taamaattoqarneralu Afrikami Saharap nalaani nunarsuaq kaajallalugu nunani, Indiami nunallu Asiap kangiata kujataani pissutsinut nallersuunneqarsinnaavoq. Ukiumoortumik meeqqanik misissuinerit atuartut 9%-iisa tunillatsissimanagerannik takutitsivoq. Meeqqat taama amerlatigisut tunillatsissimanagerat inuiaqatigiit akornanni nappaatip tuniluunerneranun ersiutaavoq. Kalaallit Nunaanni sakialluummik nappaateqarneq imaannaanngitsumik inissisimavoq tamatsinnillu eqeersimaffiginissaa pisariaqarpoq.

Nappaat sakialluut qangali Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaaneranut ilaavoq. Sorsunnersuup 2-ata kingorna Kalaallit Nunaanni inuit 100.000-iuppata sakialluummik nappaatillit 2.300-uunermikkut, nunarsuaq tamakkerlugu sakialluummik nappaateqarfiunerpaanut ilaalluni. Nuna tamakkerlugu suliniutiginnissaanun siunniussinikkut, nappaat akiorniarlugu annertuumik iliuseqarfigineqarpoq Ilaatigut Nuummi Dronning Ingrid-ip Sanatoriaata sananeqarnera (maanna Dronning Ingrid-ip Napparsimavissua), meeqqat akiuussutissinneqartarnerannun ilanngullugu sakialluummik akiuussutissinneqartaleranun kiisalu umiarsuup qinnguartaavitallip M/S Misigsût-ip atulerneratigut.

1960-ikkunni 70-ikkunnilu sakialluummik nappaatillit inuit 10.000-iuppata 30-inun appartinneqarput (Kitaani nunanut allanut nallersuunneqarsinnaanngorlugit). 80-ikkuni sakialluutip tuniluunera unitsinneqartoq isumaqartoqarsimagualarpoq. 90-ikkulli aallartinneranni sakialluutillit amerleriaateqarujussuarpun.

Kalaallit Nunaanni sakialluummik nappaateqartoqarneranik nakkutilliisussatun suliniutissanillu aallartitsinissat siunertaralugit, Kalaallit Nunaanni nappaat sakialluut akiorniarlugu suleqatigiissitat 1997-mi pilersinneqarput. Nappaatip sakialluutip akiorniarneqarnera pillugu, suleqatigiissitat pilersinneqarnerminiilli nuna tamakkerlugu suliniutissatun siunniussat, ilaatigut ilitseruutit sukumiisut nalunaarsukkat sinerissami sumiiffinniit nassiussukkat tunngavigalugit nakkutilliinerit, nunalu tamakkerlugu peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik napaammik suussusersiniarnermi, nakorsaanermi, mallittarinninnermi tunillassinnaasanillu ujartuinnermi ataqatigiissaarisoralugu.

Annertunerusumilli suliniuteqarnissap pisariaqarnera paasinarsivoq. 2007-imi nappaatip sakialluutip akiorniarneqarnerani suliniaqatigiit nuna tamakkerlugu sakialluut TB akiorniarlugu 2007-miit 2012-imut iliuuseriniakkatun siunniussanik annertunerusunik pilersaarusiortoq. Suliniutissatun siunniunneqarput innuttaasunun qaammarsaatit, peqqinnissaqarfimmi sulisunun ilinniartitsinissami toqqamavissat, ammip ikiagut kapitittarnikkut akiuussutissaqarnermik misissuisarnermut taarsiullugu tutsuiginarnerusoq Quantiferon atorlugu aaversittalerneq, Kujataani peqqissaasumik TB-pillugu immikkut ilisimasalimmik atorfinittiseneq, Kujataani innuttaasunun tamanun ukioq allortarlugu qunnguartaartinnissamik neqerooruteqarneq, Kalaallillu Nunaat tamakkerlugu ukiumoortumik atuartun tamarmik atualeqqaaniit atuarunnaalersunun Quantiferon atorlugu aaversinnikkut misissuisarnerit.

Qupp. tulliani takuuk 1956-imiit 2008-p nappaatigineqarnera.

Tuberkulose i Grønland og TB-gruppens arbejde

Af landsdækkende TB-sygeplejerske, Thomas Rendal, på vegne af TB-gruppen

Over de sidste 5 år har TB-forekomsten i Grønland været gennemsnitlig 130 tilfælde pr. 100.000 indbyggere. Dette er sammenligneligt med de afrikanske lande i Sahara-bæltet, Indien og flere sydøstasiatiske lande. Den årlige skolebørnsscreening har vist, at 9% af vores skolebørn er smittet med TB. At så mange børn er smittet er en stensikker indikator på aktiv smitteoverførsel i vores samfund. TB-situationen i Grønland er således fortsat alvorlig og kræver vores alles opmærksomhed.

Tuberkuloseepidemien har en lang historie her i Grønland. I tiden efter 2. verdenskrig havde vi en af verdens højeste målte forekomster med over 2.300 tilfælde per 100.000 indbyggere. En storstilet landsdækkende strategi som blandt andet omfattede bygning af Dronning Ingrid's Sanatorium i Nuuk (nu Dronning Ingrid's Hospital), implementering af BCG vaccinationen som en del af børnevaccinationsprogrammet og søsætning af røntgenskibet M/S Misigsût blev sat i værk.

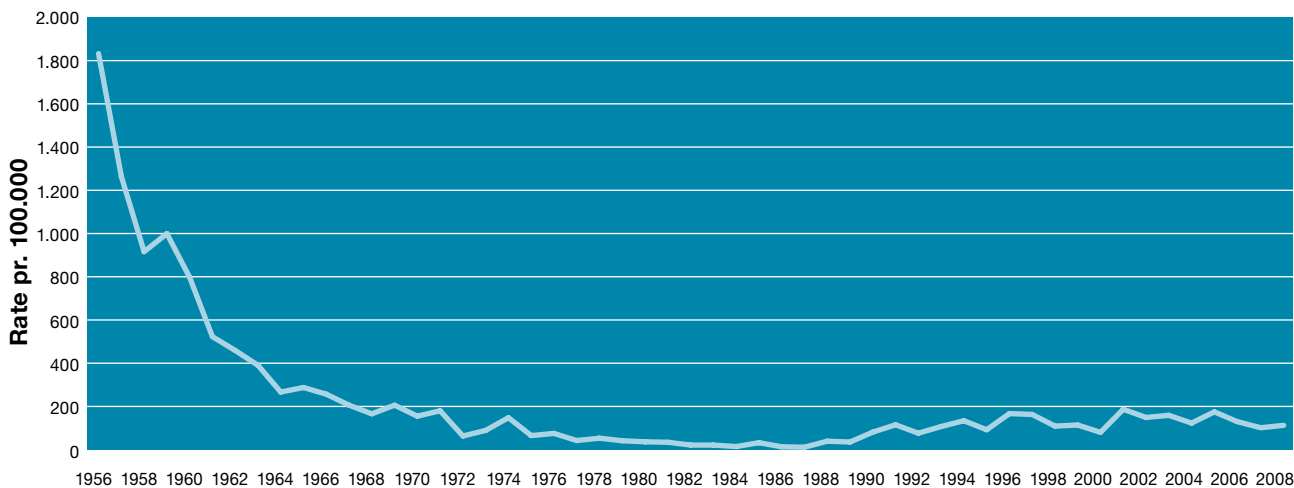
I løbet af 60'erne og 70'erne lykkedes det at få forekomsten nedbragt til 30 tilfælde per 100.000 indbyggere (dvs. på niveau med andre vestlige lande). I 80'erne troede man fejlagtigt at TB-epidemien var bragt under

kontrol. I de tidlige 90'ere observerede man dog en markant stigning af forekomsten af TB.

Den grønlandske TB-gruppe blev etableret i 1997 med det formål at overvåge TB-situationen i Grønland og at iværksætte nødvendige initiativer og strategier. TB-gruppen har siden sin etablering arbejdet ud fra en landsdækkende strategi, der omfatter en detaljeret vejledning, overvågning på baggrund af anmeldelseskemaer indsendt af distrikterne og en landsdækkende TB-sygeplejerske til koordinering af diagnostik, behandling, kontrol og kontaktopsporing.

Det er dog blevet klart, at der skal mere til. I 2007 udarbejdede TB-gruppen en udvidet strategi for bekæmpelse af TB gældende for perioden 2007-2012. Strategien omfatter en oplysningskampagne til befolkningen, udarbejdelse af undervisningsmateriale til sundhedspersonale, udskiftning af mantoux-testen med den mere specifikke Quantiferon blodprøve, ansættelse af en TB-sygeplejerske i Sydgrønland, tilbud om røntgenfotografering til alle i Sydgrønland hvert 2. år og årlig screening af skolebørn ved ind- og udskoling i hele Grønland ved Quantiferon blodprøve.

1956-imiit 2008-p tungaanut sakiilluutip Kalaallit Nunanni nappaatigineqarnera Tuberkuloseincidens i Grønland 1956 - 2008

Nakorsaaterisut atuartinneqartut

Sapaatip akunnerani 38-imi nakorsaaterisut pikkorissartinneqartut. Pernaammik Kalaallit Nunaanni nakorsaaterisunik katersortitsilluni pikkorissartitsisoqarpoq misilittakkanillu paarlaasseqatigiittoqarluni

Ilanngussisoq: nuna tamakkerlugu nakorsaaterinermi pisortaq Inge Mortensen nakorsaaterisorlu Dorthe Jørgensen

Pikkorissaaneq Peqqissaanermik Ilinniarfimmi ingerlanneqarpoq napparsimavissuup nuna tamakkerlugu nakorsaataasivittaani sulineramik sungiusarnertalik ilinniaritissiuullutik nunatsinni nakorsaaterisut sisamaasut, peqqinnissaqarfimmi sulisut suleqatillu allat. Pikkorissaanermi sammisat nakorsaaterinermut tunngassutillit assigiinngitsut arlaliusut ilaatigut makkuupput: anernikilliuutillit (astma) anigugassaannngitsumillu pualluutillit nakorsaati-tortinneqarnerannut tunngasut, peqqumaatinik aningaas-artuutinillu aqutsineq, inatsisit tunngavissut taakkununga ilaalluni atuisut nakorsaatisisinaanerat, nakorsiat pillugit qarasaasiakkut allattugaasiviup Æskulap-ip atorneranut umiarsuarnilu nakorsaataasiviit pillugit misilittakanik tunioraanneq.

Pikkorissarneq suliaassartaqartitsillunilu minnerunngitsumik misilittakanik tunioraaviuvoq. Immikkut sammisat ilagaat "titoq ps aamma tricks ulluinnarni" paasisutissanik ujarlernerneq isumassarsiat peqataasut namminneq misilittakkatik tunngavigalugit ilanngussaqaarlutik. Nakorsaaterisut nutaat marluk aaqqissuinerikkut akisarsarsialimmik nalorsitsaarinnngortitssimammassuk, tallimangornermi ullaakkut sammissaq siulleq nakorsaatit pillugit ilinniarneq nuannarineqaqaaq!

Pikkorissaaneq aallarnelugu nakorsaaterinermi male-ruagassat "Ikiuna" siunnersuutaagallartoq takuteqqaarneqarpoq. Nakorsaataasivinnik ingerlatsinermut atatillugu suliaassat pillugit maleruagassa-qarnissaa qangali kissaataasimavoq, nerisassiornermi ilitsersuutitut assersuunneqarsinnaalluni, inatsisit, ilitsersuutit apeqqutinullu akissutit suugaluit imaralugit. Maanakkut peqataasut siunnersuutaat isumassarsiaallu ilanngullugit aaqqisuunneqarpoq.

Pikkorissarnermi peqataasut qanoq pissarsimatiginerat nalileruminaappoq naliliinerminili ilanngussaasa ilaat uku pikkorissaanerup iluatsilluarsimaneramik takussutissiisuupput.

"Sammisat arlallit sumiiffigisani annertunerusumik suliniuteqarnissamut sapiissuseqalersitsipput"

"Suleqatigiinnermut misilittakkanillu tunioraannermut iluaqutaavoq"

"Namineq paasisassarsior-nissamut isumassarsiarpassuit"

"Æskulap Peqqinnissaqarfillu paasisaqarfigilluarpakka"

"Pikkorissarnermi tamavitta suleqataatinneqarluta peqataavugut"

Nuna tamakkerlugu nakorsaataasiviup qarasaasiaq atorlugu peqqumaatinik aqutsiner-mut atatillugu paasisutissanik pissarsivigisar-tagaa, Dorthe-p takutippaa

Dorthe fremviser Landsapotekets lagerstyrings-system

Apotekere på skolebænken

I uge 38 blev der afholdt kursus for personale, hvis primære arbejdsopgave er apoteksdrift. Det er første gang, at primært farmakonomer og farmaceuter i Grønland har været samlet til undervisning og erfaringsudveksling

Af Landsapoteker Inge Mortensen og farmaceut Dorthe Jørgensen

Kurset blev afholdt på PI med indlagt studiebesøg på Landsapoteket og Dronning Ingrid's Hospital. Underviserne var dels landets fire farmaceuter, dels gæster fra det øvrige sundhedsvæsen og samarbejdspartnere. Programmet dækkede en bred vifte af apoteksrelaterede emner som farmakologien vedrørende astma og KOL, lagerstyring og økonomi, lovgivning herunder brugerbetaling, erfaringsudveksling i brug af Æskulap og skibsmedicin.

Kurset bød også på praktiske opgaver og ikke mindst erfaringsudveksling. Et særligt indslag var "tips og tricks i hverdagen" og idéer til informationssøgning, hvor alle deltagere bød ind med deres helt egne erfaringer. Fredag morgens første indslag "farmakologi" blev et stort hit, da de to nye farmaceuter havde planlagt det som en omgang "Jeopardy" med præmier!

Kurset blev indledt med præsentation af første udkast til Apotekshåndbogen "Ikiuna". Det har længe været et stort ønske at få en praktisk vejledning til de

opgaver, der indgår i apoteksdrift. En slags kogebog med mulighed for at finde lovgivning, vejledninger og svar på stort og småt. I øjeblikket redigeres håndbogen, så deltagernes input og gode idéer tages med.

Det er svært præcis at sige, hvad kurset har betydet for deltagerne, men disse pluk fra evalueringerne giver en fornemmelse af, at kurset var en succes.

"Flere indlæg har givet rygrad til at turde flere ting derhjemme"

"Godt for det kollegiale samarbejde og erfaringsudveksling"

"Mange gode tips til videre selvstudie"

"Vi var alle involveret og bidrog til kurset"

"Fået et bedre overblik over Æskulap og sundhedsvæsnet"

Pikkorissarsimanermut
uppersaatisisut nuannaqisut

Glade kursister med kursusbevis

Jette Makka-lu ilinniagasseriisut

Jette og Makka løser opgaver

Itisuumik eqqarsaatersorneq

Dyb koncentration

Immikkoortortami nakorsaataasivimmeer-
sup Per-ip pikkorissaanerup nalaani nuna
tamakkerlugu nakorsaataasivik aquppaa

*Per fra Regionsapoteket passer
Landsapoteket under kurset*

Meeraaqqerisut Danmark-imi nuna tamakkerlugu ataatsimeersuaqataanerat

Ilanngutassiisoq: meeraaqqerinermi ataqatigiissaarisooq, Klara Thorsen

Meeraaqqerisut 5-at Kalaallit Nunaanneersut maajip 4-ani 5-ianilu 2009 Vejle-mi meeraaqqerisut nuna tamakkerlugu ataatsimeersuarnerannut ilaapput. Ullut marluk pissarsiviulluartut isumassarseqatigiiffiusut misilittakanillu paarlaasseqatigiiffiusut.

Qallunaat Nunaanni suleqatinik naapitsineq Kalaallit Nunaanni meeraaqqerisut apeqqusersinnaasagaannut inisseeqataavoq. Tamatumani Kalaallit Nunaanni meeraaqqerinerup Danmarkimi suleriaatsimut nallersuulluar-sinnaanera uppersineqarpoq

- ”meeraaqqerineq allatulli ingerlanneqartoq takutissinnaallugu nuannerpoq. Ineriartortitsivugut ilinniarsimasunillu sulisoqarluta. Taamaattoqarnera takutissinnaallugu iluarinarpoq”, kalaallit meeraaqqerisut ilaat taama oqarpoq.

Ataatsimeersuarnermi isumassarsiarpassuarnik pissarsiaaqqarportaaq.

- ”Ataatsimeersuarneq nuannersumik misigiffiuvoq. Atortussanik pissarsisinnaavugut, atorsinnaalluta isumassarsiaanillu pissarsisinnaalluta. Tamarmik namminneq sulinitissatut aallartitamik atorsinnaaneritut neqeroorput.

”Taamaattoqarnera assut iluarinarpoq”, meeraaqqerisut ilaat oqarpoq.

- ”Uagullu qanoq ingerlanerput pillugu assut alapernaapput. Tamannalu iluarinarpoq” meeraaqqerisooq alla taama oqaaseqarpoq.

Meeraaqqerisut Kalaallit Nunaanneersut ussassaariviat ornigarluarneqarpoq. Ussassaarutitut Kalaallit Nunaanneersumik sunnguamik eqqugassalerlugu unammisitsisoqarpoq. Takkuttut ilaasa Kalaallit Nunaanni meeraaqqerineq ersersinniarlugu taama iliuuseqarneq pitsavittut nalilerpaat, arlallillu sulinerlutik atatillugu atugassarititaasunik paasiniaapput.

Kalaallit Nunaanni meeraaqqerisut nuna tamakkerlugu ataatsimeersuarnerannut ilaqqinniarlutik isumaqatigiipput.

- ”Attavigilikkat iluaqutigilersinnaanerisa nalingat annikigisassaanngilaq. Uatsinnut annertooujussuarmik sunniuteqarpoq paarlaasseqatissaqarneq ajoratta. Taamaammattikillugit ataatsimoorluni ilasseqatigiinneq annertuumik iluaqutitaqarpoq” meeraaqqerisooq iluarisimaarinnittoq naggasiivoq.

Sundhedsplejen til landskonference

Af koordinerende sundhedsplejerske Klara Thorsen

Fem sundhedsplejersker fra Grønland deltog i landskonferencen for sundhedsplejersker i Vejle d. 4.-5. maj 2009. Det blev til et par udbytterige dage med masser af gensidig inspiration og erfaringsudveksling.

Mødet med de danske kollegaer satte nogle ting på plads for de grønlandske sundhedsplejersker. De blev blandt andet bekræftet i, at mange af de ting man gør i sundhedsplejen i Grønland er fuldt på højde med sundhedsplejen i Danmark.

- "Det var dejligt, at vi kunne præsentere en sundhedspleje, der faktisk fungerer på lige fod med andre. Vi har udvikling, og vi har fagligt personale. Det synes jeg er rart at kunne vise", siger en af de grønlandske sundhedsplejersker.

Der var også masser af inspiration at hente på konferencen.

- "Der var en positiv stemning omkring os. Vi måtte meget gerne få ting, låne ting og tage deres ideer. Alle var meget positive over for, at vi kunne bruge det, de var i

gang med. Det synes jeg var rigtig rart", siger en af sundhedsplejerskerne.

- "Og så var de meget nysgerrige omkring, hvad der foregik her hos os. Det var også rart", bemærker en anden sundhedsplejerske.

Sundhedsplejen fra Grønland havde en bod, som gjorde stor lykke. For at lokke folk til, var der arrangeret en konkurrence, hvor præmien var en lille ting fra Grønland. Folk, der besøgte boden, gav udtryk for, at det var en fin måde, at synliggøre arbejdet i den grønlandske sundhedspleje, og flere spurgte ind til arbejdsforholdene.

De grønlandske sundhedsplejersker er enige om, at det bestemt ikke er sidste gang de er med til landskonference.

- "Jeg tror ikke, man skal undervurdere, de kontakter man får. Det er altså en stor, stor ting for os, fordi vi aldrig har nogen at udveksle med. Så det er en kæmpe fordel at komme ned og mødes og se hinanden", slutter en tilfreds sundhedsplejerske.

Juullikkunni angallattoqartaqqaq eqqaamajuk angalanermi sillimasernissat!

Juletid er rejsetid, men husk nu rejseforsikringen!

Aallassallutit kuffertivit poortornerani napparsimalersinnaaneq siulliullugu eqqarsaatigineq ajorpat. Taamaattorli nunani allaniitilluni napparsimalertermi periarfissat suuneri maluginiagassaasarput.

Angalanermut atatillugu aamma Danmarkilialertermi tamatigit sillimmasernissaq Peqqinnissaqarfiup inassutigaa. Napparsimalertertaarnermut atatillugu aningaasartuutit soorlu nakorsartinneq, napparsimavimmi uninnganeq, nakorsaatitukkat angerlamullu angallanneqarneq, angalanermut atatillugu sillimmasertermi matussuserneqartarput.

Angalanermut atatillugu sillimmaserneq pisortat namminersortullu ingerlataanni ikiorserneqarnissamut atorsinnaavoq.

Peqqinnissaqarfiup nunani allani aamma Danmarkimi nakorsartinnermut atatillugu aningaasartuutit tamaasa matuneq ajorpaat. Akiutiniillutit angallanneqartariaqalisagaluaruit tamanna ilinnut aningaasanik untritilinnik 100-ut arlalinnik akeqarsinnaavoq. Sillimmaseruilli angerlamut angallanneqarnissannut akiliunneqassaait.

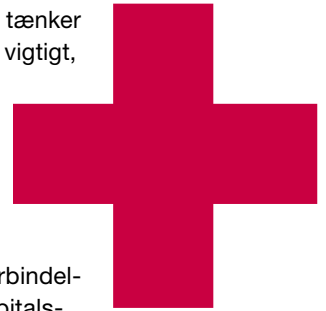
Angalanermut atatillugu napparsimalertermi ikiorserneqarsinnaaneq pillugu www.peqqik.gl takujuk.

Sygdom er sikkert ikke er det første, du tænker på, når du pakker kufferten. Men det er vigtigt, at du er opmærksom på dine muligheder for sygehjælp i udlandet, hvis uheldet skulle være ude.

Sundhedsvæsenet anbefaler, at du altid tegner en rejseforsikring – også når du skal til Danmark. En rejseforsikring dækker alle udgifter i forbindelse med akut sygdom, behandling, hospitalsophold og medicin, samt hjemtransport. Rejseforsikringen dækker både offentlig og privat sygehjælp.

Sundhedsvæsenet betaler ikke alle dine udgifter til behandling i udlandet – heller ikke i Danmark. Får du for eksempel brug for hjemtransport på bære, skal du selv betale. Prisen for en hjemtransport kan godt kan løbe op i flere hundrede tusinde kroner. Hvis du tegner en rejseforsikring, dækker den din hjemtransport i tilfælde af akut sygdom.

Læs mere om reglerne for sygehjælp ved rejse på www.peqqik.gl

Næste nummer af **Puilasoq** tulliani saqqummersussami

peqqinnissaqarfiup aaqqissuuteqqinneqarnera sammineqassaaq

Kalaallit Nunaanni Peqqinnissaqarfik pisariaqavissumik aaqqissuuteqqinneqartussanngorpoq. Inuiaqatigiinni ineriartorneq aallaavigalugu ullumikkut aaqqissuussaaneq ukiuni 83-ni atuussimasooq naleqqutuunersoq nalliivigisariaqalersimavoq. Aaqqissuusseqqinnermi ilaatigit ilinniarsimasunik sulisusaqarniarneq qulakkeerniarneqarpoq innuttaasullu atorluuanikkut pitsaanerpaamik sullinniarneqarlutik. Aaqqissuusseqqinnermi peqqinnissaqarfimmi sulisut tamarmik eqqorneqassapput taamaammat aaqqissuusseqqinnissaq ammasumik oqaloqatigiittarnikkullu ineriartortinneqassaaq. Normumi tulliani saqqummersussami tamanna pilersaarutaavoq.

bliver et temanummer om den kommende strukturreform

Grønlands Sundhedsvæsen står over for nødvendige strukturelle ændringer. Udviklingen i samfundet gør det nødvendigt at se med kritiske øjne på den 83 år gamle struktur, vi har i dag. Strukturreformen skal være med til at sikre, at sundhedsvæsenet kan skaffe det nødvendige personale, og at borgerne får mest mulig sundhed for pengene. Strukturreformen kommer til at berøre alle medarbejdere i sundhedsvæsenet, og derfor er det vigtigt med åbenhed og dialog om reformen. Det lægger vi op til i næste nummer.

